

Sándor János fő-rendezőhöz

— Görgy Gábor darabját, a *Fejek Ferdinándnak című, kétrészes „történelmi komédiát” mutatták betegnap, pénteken — Hódmezővásárhelyen. A szegedi, ha úgy tetszik, az „igazi premier csak január 13-án lesz a Kisszínházban. Miért?*

— Csak látszólag beszélhetünk újdonságról. Valaha, tíz-egynéhány évvel ezelőtt, már tartottak erre felé (is) úgynevezett előbemutatókat. Mi ezt a hagyományt érdeemesnek tartjuk arra, hogy felelevenítsük. Hogy a valamikori megveszekhelyre esett a választás, annak két fő oka van. Úgy érezzük, Vásárhelyen különösen sajátjuknak érzik a színházat, s például az ideai szegedi annyira szeretettel fogadtak bennünket, hogy szeretnénk kedvességüket viszonozni. Tehát részben egyféle gesztus e választás, amit persze szívesen meg is ismétlünk majd. Ugyanakkor az előadáshoz szükséges körülmények, jóllehet itt sem egészen tökéletesek, viszonylag leginkább elfogadhatóak. Világítóberendezéseink is „följavultak” annyira, hogy lehetővé teszik a szükséges miliőt. Mindez természetesen nem jelenti azt, hogy a tervezett előbemutatók a jövőben csúsznának a városra korlátozódnának. Távfutó tervünk, hogy megfelelő daraboknak, megfelelő „előbemutatói” lehetőségeket teremtsünk — egész Csongrád megyében.

— Akár Vásárhelyen, akár Szegeden, a színház soron következő prózái bemutatója Görgy Gáboré. Hogyan „harangozná be” a darabot?

— A mű első változatát szintén én rendeztem, a gyulai Várszínházban adtuk elő, tragikus befejezéssel. Az átdolgozás rövid története az, hogy megjelent az ES-ben egy kritika, miszerint ez a befejezés volta éppen stílusdöntő, akkor lenne igazán jó a darab — s így az előadás is —, ha következetesen tragikomédia maradna. Vagy talán inkább történelmi komédia, időnként tragikus elemekkel. Arra gondoltunk Görgyvel, miért ne legyen egy-

szer a kritikusnak is igaz, s „átrendeztük”, átdolgoztuk a darabot, ezt láthatja most a szegedi közönség. Persze, az eredeti premier, 1975 óta az élet alaposan megváltozott Magyarországon. Fura dolog, hogy szinte háborzongatóan aktuálisra vált a darabon alapfogolata, miszerint nagy fellendülések után bekövetkező „pangásos” időszakokban nem mindenki elég erős etikailag ahhoz, hogy ezt elviselje. Hát ilyesmikről (is) szól majd az előadás...

— Egy másik plakát Színház a stúdióban „felcimmel” Gelman Négyszemközti mindenki című darabját hirdeti, s a helyszín: a szegedi tévéstúdió. Az eredeti időpont január 8., máris változott, az első előadás egy héttel később tartják. Miről is van hát szó?

— Az az elgondolásunk, hogy a helyi társulásokkal élő, nem formális kapcsolatot alakítsunk ki, tartsunk fenn az egyik legkézenfekvőbb megvalósulását téve és színház kapcsolatában nyerheti el. Így jött létre az ötlet, s a meggyezés, mely szerint stúdióelőadásokat szerveznénk a stúdióban, az Úttörő téri új épületben. Az időpont-eltolódás oka gazdasági természetű, az ünnepek miatt a terem-egyeztetés adminisztrációs teendői elcsúsztak. Több előadást is terveztünk, s újabb darabokat is szándékunkban van „stúdióba vinni”. Új kezdeményezésről lévén szó, csak az elképzeléseket ismertethetem: egy tudatos építkezési folyamat része ez is, akárcsak a Bartók Béla Művelődési Központ pincéjében épülő új klub, ahol ugyancsak lesz egy 50–60 személyes, stúdióelőadások céljait szolgáló helyiség. Ezek a produkciók szabadabb, kötetlenebb formát jelentenek a kötött bérleti rendszernél, és más kezdeményezésekkel együtt kísérletezéseink részei. Szóval: próbálkozunk.

D. L.

Kapisztrán verse Hunyadiról

Irodalomtörténeti érdekesség felfedezést tett Tóth István pécsi kutató: az egyik bécsi levéltárban rábukkant Kapisztrán János eddig ismeretlen nándorfehérvári versére. A latin nyelvű költemény Hunyadi János halála alkalmából született, emléket állítva a törökverő nagy hadvezérnek, a nándorfehérvári ütközet győztesének. Az irodalomtörténész Bécsben lemásolta a szöveget és Pécsen magyar nyelvre fordította.

Műsorajánlat

„Másoló” — melyben minden más is lesz... — a címe annak a képzőművészeti foglalkozásnak, amelyet Szekeres Ferenc vezet gyerekeknek, a Móra Ferenc Múzeum múzeumi matiné-sorozatában, ma, szombaton délelőtt 10 óráig.

Ismét Vasárnap esti lát a Mihályteleki Múzeum Zsigmond Művelődési Házban, holnap este 7 órai kezdettel. Házigazda — szokásosan — az Easys-együttes.

A tanyáról egyszerűen nem lehet eleget beszélni. Vannak vélemények, melyek szerint még ma is a porbárra-homokba fulladt elmaradottság megtestesítői, ugyanakkor a tanyákkal szembeni megkövetelt ellenállás fura következménye, hogy alaposabb vizsgálódásokhoz vezetett, és közvetve tulajdonképpen a településforma legerősebb életőrává vált. A szegedi tévéstúdió Vásárhelyi tanyavilág múltját és jelenét ábrázolva vetíti elénk a fenti tematikát.

A „legszőgedibb szőgedi”, az immáron negyedik éve eltávozott Bálint Sándor is emlékezik majd Mórca Zsigmondra, aki éppen Sándor bácsitól kapta a Rózsa Sándor-regényhez szükséges szegedi nyelvjárást és legendákincs felhasználó elemeket. A Hangalbum Mórca Zsigmondra emlékező műsorát, Bálint Sándor vallomását, január 12-én 19 óra 15 perctől hallhatjuk a Kossuth-rádióban.

Szekfű Gyuláról írt tanulmányt. Szekfűt „1933 óta a magyar nemzet léte miatt érzett, egyre nagyobb aggodalom gyötörte”. Miben látta a nemzet megmaradásának biztosítékát? Miként gondolkodott a háború utáni forradalmi átalakulásról? Többek között ezekre a kérdésekre ad választ Mérei Gyula írása.

A Kritika rovatban Görömbel András csehszlovákiai magyar irodalomtörténetéről Kiss Gy. Csaba mondja el véleményét. Aczél Géza verseskötetéről Márkus Béla, Grendel Lajos regényéről Berkes Tamás ír. Németh László Sámson című drámájának bekécsabai ősbemutatóját Grezsa Ferenc bírálja. A hetvenöt éves Korniss Dezső műtermébe Szakolczay Lajos látogatott el. Korniss a bartóki párhuzamot akarta megteremteni a festészetben, „... melyik az igazi arca? — kérdezi Szakolczay. — A szőrtől, a magányos, a vitát provokáló, a kísérletező és az újító? Alighanem mindenik. Ha valamelyik nem volna, kisebb lenne az ember.” — A nemrég elhunyt kiváló irodalomtörténészről, Beládi Miklósról Olasz Sándor írt nekrológot. A Tiszatáj januári számát Kotsis Nagy Margit rajzai illusztrálják.

A bíróságok és a büntetőügyek

Beszélgetés dr. Kun Lászlóval, a megyei bíróság elnökével

Ismét eltelt egy esztendő. Hagyományainkhoz híven ezúttal is számvetést készítettünk munkánkról, eredményeinkről. Ezt teszik az élet nagyban sok területén. 1983-ról dr. Kun Lászlóval, a megyei bíróság elnökével beszélgettem.

— Milyenek értékelik a bíróságok tavalyi munkáját?

— A bíróságok működése sokkal több feladatkört ölel fel ma, mint tizenöt esztendővel ezelőtt, mert a hagyományosan tekinthető büntető, polgári és közjegyzői ügyek mellett bírósági hatáskörbe kerültek a gazdasági, a munkaügyi perek, az utógondozási feladatok, a gazdasági munkaközösségek, a jogtanácsosok bejegyzése is. Meg kell említeni azt is, hogy a bíróság elé kerülő ügyek szövevényesebbé, bonyolultabbá, ellentmondásosabbá váltak, ami miatt lényegesen több időt kell fordítani az ítélezésre, mint korábban bármikor. Ilyen körülmények között sem tűnik talán túlzásnak az, hogy bíróságaink az 1983. esztendőben is jól működtek, ami által komoly befolyást gyakoroltak a törvényesség megszilárdulására, az állampolgári fegyelem erősödésére, az emberek, a különböző szervezetek közötti jogviszonyok alakulására. Az esetek döntő többségében törvényes, megalapozott és helyes döntést hoztak, amelyek igazságosságát az érdekelt felek nagyobb része sem vonta kétségbe, amit az is mutat, hogy a határozatok 80 százaléka első fokon jogerőre emelkedett. Komoly erőfeszítések vannak amögött is, hogy az ügyek jelentősebb részét egyszerűen, gyorsan utókezeljük.

— Az utóbbi időben kedvezőtlen híreket lehet hallani a bűnözés alakulásáról. Milyenek a tapasztalatok Csongrád megyében a bíróság elé kerülő ügyek alapján?

— Abból kell kiindulni, hogy megyénkben az állampolgárok döntő többsége becsületes munkával kívánja megteremteni a szükséges létfeltételeket, és a törvényeket belső meggyőződésből követi, ami alapvetően fontos a szocialista törvényesség érvényesülése és a közbiztonság megszilárdulása szempontjából. Az is tény viszont, hogy ebben az esztendőben sem sikerült megállítani a bűnözés terjedését, sőt, a bíróság elé kerülő büntetőügyek száma az előző évhez képest közel 4 százalékkal emelkedett. Amellett, hogy változatlanul a vagyon elleni bűncselekmények adják a büntetőügyek közel 40 százalékát, az is megfigyelhető, hogy egyre veszélyesebb megjeleneési formát öltenek.

— A munkahelyek felelőssége a bűnözés megelőzésében?

— Még mindig vannak olyan munkahelyek, ahol a szükségesnél kevesebb gondot fordítanak az értékek megőrzésére, tárolására, raktározására, a pénzügyi, a bizonylati fegyelem megtartására, a rendszeres és hatékony ellenőrzésre, ami megkönnyíti a lopás, sikkasztás, csalás elkövetését. Az a körülmény, hogy a megyében két határátelőkölőhely van, egyes embereket a vám- és devizajogszabályok megszegésére, kijátszására indít.

— Amíg a társadalom óvja, feltéti és segíti az emberek életét, egészségét, testi épességét, a személyhez fűződő egyéb jogokat, a családot, a gyermeket, addig a bűnelkövetők között továbbra is vannak olyan személyek, akik embertársaik életére, egészségére törnek, illetőleg a kiskorúak egészséges fejlődését veszélyeztetik. Az erőszakosságra való hajlam mellett tapasztaljuk, hogy esetenként a házastársak, a rokonok, munkatársak, a szomszédok között olyan ellenségeskedés, feszült viszony alakul ki, amely erőszakos bűncselekmények elkövetéséhez vezet, mert hiányzik a türelem, a megértés, az életteli együtt járó konfliktusok normális feloldására való képesség.

— Mi a helyzet a fiatalok bűnözésében?

— Sajnos, évről évre emelkedik a fiatalok bűnelkövetők száma, ami nem csupán a rossz családi környezetre vezethető vissza, hanem arra is, hogy egyes szülők kevés időt fordítanak gyermekeikre, elhanyagolják a velük való törődést, vagy megfelelő nevelési helyett túlzott anyagi juttatásokkal rontják el a gyermeket. Főleg ilyen esetekben erősödnek fel azok a külső hatások — rossz baráti kör stb. —, amelyek kedvezőtlen irányban befolyásolhatják a fiatalok fejlődését. Értéktelenségükbe, gondolkodásukba nem épülnek be azok a követelmények, amelyek a társadalmi együttélés normáinak megtartásához szükségesek.

— Mennyiben játszik szerepet az alkoholizmus a bűnözésben?

— Az alkoholizmus szerepe a bűnözésben általában három módon mutatkozik meg. Először, hatására feloldódnak a gátlások, elszabadulnak az indulatok, általában bátorságot nyernek a bűncselekmény véghezviteléhez. Másodszor, a szesz ital iránti szenvedély kielégítése végett lopnak, sikkasztanak, pénzt, különböző értékeket, vagy éppen szeszest italt. Végül, harmadszor, abban jelentkezik az ital

szerpe, hogy a sértett ittas állapotát használják fel bűncselekmények — főleg lopás, rablás, kifosztás — elkövetésére. Az a körülmény, hogy a felelősségre vont személyek közel 40 százalékánál volt kimutatható a szesz ital valamilyen szerepe, arra hívja fel a figyelmet, hogy a jövőben a társadalomnak is, és a büntetőszerveknek is még hatékonyabb intézkedéseket kell tenni a mértékellenes alkoholfogyasztás visszaszorítása érdekében.

— Esetenként úgy tűnik, hogy a bíróság nem eléggé szigorú a bűncselekmények elkövetőivel szemben. Milyen jellemző a büntetékiszabási gyakorlat?

— Véleményem szerint jó úton halad a bíróságok büntetékiszabási gyakorlata, mert többnyire megfelel a szigorú és a kellően differenciált felelősségre vonás követelményének. Azokkal szemben, akik súlyos bűncselekményt — emberölést, rablást, kifosztást, erőszakos közúti — követnek el, a törvény szigorával lépnek fel. Hasonló megítélés alá esnek a visszaesők és azok az elkövetők, akik konokul szembe helyezkednek a társadalmi együttélés szabályaival. Szigorú felelősségre vonás érvényesül olyan esetekben, amikor nagyobb értékre követnek el lopást, sikkasztást, csalást, hűtlen kezelést, erőszakos jellegű vagy egyéb bűncselekményt, amely fokozottan veszélyes a társadalomra. Azokat a személyeket viszont, akik kisebb súlyú bűncselekmény miatt állnak a bíróság előtt, és a személyiségük is kedvező vonásokat mutat, rendszerint nevelő jellegű büntetést ítélik. A bíróságok a főbüntetés mellett gyakran gyakran alkalmaznak mellékbüntetést (közügyektől, foglalkozástól, járművezetéstől eltiltást, vagyonelkobzást stb.) illetőleg intézkedést (szigorított őrizetet, alkoholista kényszergyógyítást, partfogó felügyeletet), kötelezik az okozott kár és a bűnügy költség megfizetésére, amelyek szintén komoly hátrányt jelenthetnek az elítélt számára.

— Mégis, mi lehet az oka, hogy a közvélemény liberálisnak tartja a bírósági ítélezést?

— Véleményem szerint az, hogy az emberek általában csak a főbüntetést nézik, ezt vetik egybe az elkövetett bűncselekménnyel. Nem vitatjuk, hogy esetenként enyhe, vagy túl szigorú ítéletek születnek, ami szintén hatással van az emberek vélekedésére. Erre és a bűnözés változására figyelemmel mindig kellő kritikával kell vizsgálnunk a büntetőítélkezés helyzetét, hogy az kellő szerepet vállalhasson a bűnözés elleni küzdelemben.

Bagaméry László

A januári Tiszatáj

kódása címmel a törökellenes magyarországi felszabadító háború hősről ír. (A párkányi győzelemnek és Esztergom bevételének nemrég volt 300. évfordulója.)

Tematikai sokszínűség jellemzi a januári szám Tanulmány rovatát, ám közös jellemző, hogy mindegyik írás a két háború közötti magyar szellemi élet egy-egy fontos alakjához kötődik. Gróh Gáspár Szabad Dezső két Adv-tanulmányát vizsgálja, szándéka, hogy az író sokat vitatott „elsodort gondolatait” a helyükre kerüljenek. Könyvtudásunk nemrég vállalkozott az erdélyi Dsida Jenő műveinek gyűjteményes kiadására. Most Szász Ferenc írt „vázlatot” az „angyalj költőről”, „a szerelem és halál, a »le-selkedő magány» és a pajkos jókedv költőjéről”. Sik

Csaba Hevesi Andrásnak, a Párizsi eső című regény szerzőjének portréját rajzolja meg. Tarján Tamás munkája Nagy Lajos és szülőfaluja „kétarcú kapcsolatát” tárja föl. Mérei Gyula „a nemzelen gondolkodó”

Keresztury Dezső szép és gazdag öregkori líráját négy vers képviseli a folyóirat idei első számában. A viszsza pillantás, a számadás versei közül most a Kertész munkából idézzük: „Visszanézve jó volna, ha / valami egybeállana, / és lenne értelmes egész: / kert, mező, bér / csenevész, / mégse romhalmaz, temető, / de új jószágunk legelő, / ház, pajta, szerszám, lócs, kerék: / nem mintha romba terveztek volna, / de megújított töredék.” Pintér Lajos, Aczél Géza és Zalán Tibor szerelmét még a versrovatban egy-egy kiemelkedően jó alkotással, s föl kell hívunk a figyelmet a tehetséges, fiatal Kurdi Imrere, akit Bari Károly mutat be. Kautzky Norbert Patthelyzet című írása a hagyományos realista elbeszélésre példa. Temesi Ferenc regényrészlete (Por) — újszerű formai megoldásaival — a kísérletező próza szellemes változata. Nem titok, hogy a regénybeli Porlódnak a valóságban Szeged a megfelelője.

Hajdani „Marosjárt” tulajost szólaltat meg Tóth Béla a Tiszajárásban, s írásában egy izgalmas életű mozzanatait sorakoztatja föl. Az Öröksej rovatban Kovács István Sobieski János híres győzelme és balsikeres ural-

Farsangi népszokások

A vízkerezzel, január hatodikával kezdődött farsang alkalmából Vas megye számos településén évszázados népszokásokat elevenítenek fel. Ősi néphagyomány többek között Gyöngyösfaluban, Pápócon, Pankaszon, Viszán, Pinkamindszenten, Rábagyarmaton hogyha farsang idején nincs esküvő, rönkhúzást rendeznek. Maskarába bújó fiúk, népviseletbe öltözött lányok házról házra járva mindenkit meghívják az alesküvőre. Amikor együtt van a lakodalmas menet, az álmenyasszonyt és álvele-

gényt kerekre szerelt farsang alkalmából kezdődött farsang alkalmából Vas megye számos településén évszázados népszokásokat elevenítenek fel. Ősi néphagyomány többek között Gyöngyösfaluban, Pápócon, Pankaszon, Viszán, Pinkamindszenten, Rábagyarmaton hogyha farsang idején nincs esküvő, rönkhúzást rendeznek. Maskarába bújó fiúk, népviseletbe öltözött lányok házról házra járva mindenkit meghívják az alesküvőre. Amikor együtt van a lakodalmas menet, az álmenyasszonyt és álvele-

rönkre ültetik, s végighúzzák a falun. A faluvégén a „semleges egyház” papja várja őket, s összeadja az ifjú párt. Ezután vidám bált rendeznek.

A német nemzetiségű Felsőcsatárban rozsmaringolásra készülnek. Ezzel búcsúztatják majd a farsangot. A legények, férfiak a szőlőhegyen pincéről pincére járnak, majd nótázva keresik fel a faluban a lányok házait. A legények tánca perdülnek, a lányok pedig rozsmaringal díszítik fel őket. A gazda jó falatokkal, sonkával, borral kínálja a vendégeket.

Kőszegfalván a farsang búcsúztatása három napig tart. Az első napon maskarába öltözött fiatalok járják a házakat. Másnap tartják az asszonyok napját, amikor csak a nők mulatoznak, s megbüntetik azokat a férfiakat, akik közéjük merészkednek. A következő nap a legényvágás ideje. Ekkor együtt borozgatnak, nótáznak az öregek és fiatalok, de most már csak a férfiak. Köztük van a falu legöregebb embere is, s az ő tiszte a legényvágás. Pohárköszöntőben legénnyé avatja a tízezer éves fiatalokat.